

a catholicis, sed omnino de Deo : non ipsum colis, quem nos æquissimum, omnipotentissimum, inviolabilem in Trinitate veneramus.

Ergo permeare non potuit per naturam res voluntatis; meritoque nos diximus, quia opus diaboli per opus Dei transire non sinitur. Opus enim diaboli hominisque mali peccatum est, quod in nullo potest sine liberæ motu voluntatis existere. Quod opus et diabolo et homini a possibili venit et venit : opus autem Dei est natura, in qua non a possibili, sed a necessario subsistit homo : quæ natura multis est temporibus sine voluntate, quoniam vis ejus ætate certa sentitur. Quandiu ergo est natura sine voluntate, opus Dei tantummodo est ; at hæc quod non fecerit, non potest habere peccatum. Irrefutabiliter ergo dictum est, quia per opus Dei opus diaboli transire non sinitur. Non minus autem falsum est quam profanum, quod dixisti : « Opus operis Dei transit per opus Dei. » Hoc est enim dicere, Peccat et Deus, quia peccavit homo, quem fecit Deus. Nam sicut nusquam est peccatum, nisi in opere hominis ; neque enim cum peccaverit homo, aliquid substantiæ ejus additur, ut peccatum ibi eminere videatur, sed tantummodo malum opus de mala voluntate commissum, illi quoque a quo factum est, comparat meritum malum, ut malus dicatur qui mala fecit : ita etiam Deus tuus, si malum in opere suo fecit, nihil quidem substantiæ ejus accedit, sicut nec hominis ; tamen meritum ei deformissimum comparatur, ut malus male faciendo dicatur. Parvulus sane probatur etiam tunc reus non esse, quia malitiam a necessario habet ; quam nisi diabolus a possibili haberet, reus esse non posset. Deus autem qui verus est Christianorum, malum non facit : parvulus quoque ante propriæ voluntatis arbitrium nihil habet, nisi quod in eo fecit Deus. Naturale igitur

nullum esse peccatum potest. Sed quoniam sollicitissime antiqui erroris antra prorupimus, nec quidquam super hac quæstione occultum remansit : teneat lector diligens distinctionem necessariæ atque possibili, et non minus Manichæorum, quam Traducianorum commenta ridebit.»

AUG. Apud homines qui ea quæ legunt, sic intelligunt, ut etiam ista quæ dicis intelligant, nihil egisti aliud, eadem per eadem tanta perplexitate repetendo, nisi ut te appareret responsionem nostram in uno meo libro, quem tuis octo refellere suscepisti, cum dissolvere non valeres, obscurare voluisse. Apud eos autem qui hæc non intelligunt, id egisti saltem, ut ideo te putent dixisse aliquid, quoniam non intelligunt. Unde breviter admonendi sunt interim de hoc unde nunc agitur, ut illud ipsum meum, remotis nebulis tuæ loquacitatis, aspiciant, et videant quam sit invictum. Tu enim dixeras, « Si natura opus est Dei, per opus Dei opus diaboli transire non sinitur. » Ad hoc ego : Quid est quod dicit, inquam, Si natura opus est Dei, per opus Dei opus diaboli transire non sinitur ? Nonne opus diaboli, quando in angelo, qui factus est diabolus, prius ortum est, in opere Dei ortum est ? Quapropter si malum, quod nusquam erat omnino, in Dei opere oriri potuit¹ : cur malum, quod alicubi jam erat, per opus Dei transire non potuit ; præsertim cum ipso verbo utatur Apostolus dicens, « Et ita in omnes homines pertransiit² ? » Numquid homines non sunt opus Dei ? Pertransiit ergo peccatum per homines, hoc est, opus diaboli per opus Dei ; atque ut alio modo id ipsum dicam, opus operis Dei per opus Dei. Et ideo Deus solus est immutabilis et potentissimæ bonitatis, qui et antequam esset ullum malum, bona opera fecit omnia, et de malis, quæ in bonis ab eo factis orta sunt, bene opera-

¹ Lib. 2. de Nupt. et Conc. c. 28. — ² Rom. 7, 12.

tur per omnia. » Ac tu rerum evidentia perturbatus, oculos hominum de possibili et necessario longa et inani disputatione tenebrandos putasti, ut ista caligine objecta sententiam tuam vanam non subtraheres, ne perimeretur, sed ne perempta jacere conspiceretur, absconderes. Utrum quippe a necessario, an a possibili, quid interest ad rem de qua quærimus? Angelus certe et homo peccarunt: aut ergo aude dicere angelum et hominem non esse naturas: aut quia non ita est insanus ut audeas, convinceris peccante angelo peccasse naturam, convinceris peccante homine peccasse naturam. Sed a possibili, inquis, non a necessario peccavit. Hoc verum est: tamen angelus peccavit, tamen homo peccavit, tamen natura peccavit; ac sic opus Dei, quod est angelus, quod est homo, non cogente Deo, sed sua mala voluntate, quam potuit et non habere, peccavit. Illi ergo naturæ ignominia, quæ cum bene facta esset, et malum facere coacta non esset, tamen malum fecit: Deo autem gloria, qui et naturam bonam fecit, et de malo bene facit, quod ipse non fecit.

Cum igitur his atque hujusmodi veris catholicisque rationibus, et defendi et prædicari natura possit creatrix, et argui reprehendique peccatrix; atque ipsa peccatrix, et laudari in quantum eam Deus fecit, et culpari in quantum ab illo, nullo cogente, defecit, et in posteris meritum suum recepit: (eadem quippe ipsa natura in singulis quibusque sine voluntate nascitur, quæ in uno voluntate peccavit:) quis te præcipitavit ut diceres, quis submersit ut scriberes, « Si natura opus est Dei, per opus Dei opus diaboli transire non sinitur? » O surde in vocibus sanctis! o cæce in inventionibus tuis! Nonne peccatum opus est diaboli? Nonne in omnes homines pertransiit, qui sunt opus Dei? Nonne per peccatum mors, ea præsertim

qualem vos solam per peccatum dicitis accidisse, id est, non corporis, sed animæ, opus est diaboli? Nonne in omnes homines pertransiit, qui sunt opus Dei? Sed imitatione, ut dicitis, transiit. Tamen per homines transiit, qui sunt opus Dei. Sed a possibili, non a necessario transiit. Dic quidquid tibi placet: tamen per homines transiit, qui sunt opus Dei: tu autem sine ulla exceptione dixisti, « Per opus Dei opus diaboli transire non sinitur; » et hanc sententiæ tuæ tam perspicuam vanitatem, ut vanior fieres, tanta loquacitate non ut absolveretur defendere, sed ne aspiceretur operire conatus es. Si in mentem tibi apostolica verba non venerant, quæ te hoc dicere prohiberent; cur non attendisti, obsecro, plus esse in opere Dei existere, quam per opus Dei transire opus diaboli? Cum ergo illud fatearis, cur hoc negas? An quod vis fieri potest, quod non vis non potest? Misereatur tui Deus, ut esse desinas vanus. Hanc autem sententiam tuam Manichæus libenter amplectitur, tanquam amicam suam, et argumentatur ita: Si per opus Dei opus diaboli transire non sinitur, multo minus in opere Dei existere sinitur: unde ergo malum, nisi unde nos dicimus? Sed respondemus eis: Juliano dicite ista, non nobis. Princeps hujus sententiæ missus est foras: absit ut præjudicet nobis vobiscum vincendus, vel potius vobiscum jam victus a nobis.

LXIV. JUL. « Illud itaque aliud de eadem hebetudine protulisti. Ais enim, Sic creat Deus malos, quomodo pascit et nutrit malos¹: quia scriptum est in Evangelio, « Quod solem suum oriri faciat super bonos et malos, et » pluat super justos et injustos². » Longe enim lateque contrarium est, quod tu conjunctum putasti. Quod enim

¹ Lib. 2. de Nuptiis et Concupisc. cap. 17. — ² Matth. v. 45.

pascit Deus etiam peccatores, benignusque est super ingratos et malos, pietatis est ejus testimonium, non malignitatis: qui non vult quippe mortem morientis, sed ut revertatur et vivat¹: nec cito punit errantes; nec ob aliud id facit, quam ut bonitas ejus poenitentiae tempus indulgeat. Sic enim ait Apostolus: « An ignoras, quoniam » bonitas Dei ad poenitentiam te adducit? Secundum autem duritiam tuam et cor impoenitens tu tibi thesaurizas iram². » Disputat etiam apud Lycaones et Areopagitas, quoniam Deus nec temporibus praeteritae ignorantiae, providentiae suae documenta submoverit. Neque enim sine testimonio reliquit semetipsum, dans, inquit, pluvias de caelo, et tempora fructifera, implens cibo et laetitia corda eorum³. Hoc ergo quod pluit super bonos et super malos, documentum est benignitatis ejus, quae ideo sustinet et expectat errantes, ut recedant tandem a malo et faciant bonum. In tantum ergo non vult fieri malum, ut amore etiam emendationis humanae pascat etiam ingratos. Ad id perfectae pietatis indicium: illud vero quod licis, Creat malos, perfectae iniquitatis testimonium est. Vide ergo quam nescias quid loquaris, qui de exemplo misericordiae voluisti crudelitatem probare. Bonum est enim pascere etiam malos, ut si voluerint, corrigantur: scelestum autem facere parvulos malos, ut qui velle non possunt, iniqui tamen esse cogantur. Liberalitas ergo in peccatores exercita abducit a malis, non in mala cogit. Conditio autem malorum non abducit a pessimis; sed et opus et operatorem in nefaria cuncta compellit. Insanis ergo cum dicis, Creat malum Deus: sed plus insanis, cum id Evangelii testimonio affirmare conaris, et eo testimonio in quo grande est argumentum bonitatis divinae. Attende igitur, quanto nunc fortius reflectatur: Deus,

¹ Ezech. xviii, 32. — ² Rom. ii, 4. — ³ Act. xiv, 17.

qui pascit etiam malos, ut patientia sua bonos esse faciat, manifestum est quod non creet malos. Si autem creat malos; nec amat nec remuneratur bonos, nec ipse postremo potest habere aliquid boni; quoniam quavis mala voluntate efficacius et violentius nocet potentia creatrix, non solum possibilem, sed etiam necessarium malorum. Quod quoniam Deo Christianorum non convenit, id est, illi qui Pater misericordiae dicitur, et Deus consolationis⁴; cujus judicia omnia aequitas praedicantur²; qui cuncta in sapientia fecisse perhibetur³; vobis ut Manichaeis non est in Dei nostri aestimatione communio: ad alium vos omnino quem colatis auctorem, tamen Manis furore simulatum, stulta commenta et genitalia traxere peccata. »

AUG. Ego faciam, quod tu cur non feceris, quid me attinet et dicere? Quid legunt judicent: propter hoc enim quia dixeras, « Quod secundum sensum nostrum Deus homines diabolo faciat, » factum est ut ad verba ista veniretur responsione mea, ex quibus quod voluisti ipse posuisti: sed ego etiam te nolente commemorabo, quod praetereundum putasti. Inter caetera ergo, quae omnia dicere nimis longum est: « An vero, inquam⁴, filios perditionis hoedos sinistrae partis, diabolo pascit, diabolo nutrit et vestit, quia facit solem suum oriri super bonos et malos, et pluit super justos et injustos⁵? Sic itaque creat malos, quomodo pascit et nutrit malos: quia quod eis creando tribuit, ad naturae pertinet bonitatem, et quod eis pascendo et nutriendo dat incrementum, non utique malitiae illorum, sed eidem naturae, quam creavit bonus, bonum tribuit adjumentum. In quantum enim

¹ 2 Cor. ii, 3. — ² Psal. cxviii, 75. — ³ Id. cxi, 25. — ⁴ Ex lib. 2. de Nupt. et Conc. c. 17. — ⁵ Matth. v, 45.

homines sunt, bonum est naturæ, cujus auctor est Deus : in quantum autem cum peccato nascuntur, perituri qui non renascuntur, ad semen pertinet maledictum ab initio, illius antiquæ inobedientiæ vitio : quo tamen bene utitur factor etiam vasorum iræ, ut notas faciat divitias suæ gloriæ in vasa misericordiæ¹; ne meritis suis tribuat, si ad eandem massam quisque pertinens gratia liberetur, sed qui gloriatur, in Domino gloriatur². His dictis ista subjunxi : Ab hac fide, inquam, apostolica atque catholica, veracissima et fundatissima, cum Pelagianis iste discedens, non vult nascentes esse sub diabolo, ne parvuli portentur ad Christum, ut eruantur a potestate tenebrarum, et in regnum ipsius transferantur³: ac sic accusat toto orbe diffusam Ecclesiam, in qua ubique omnes baptizandi infantuli non ob aliud exsufflantur, nisi ut ab eis princeps mundi mittatur foras : a quo necesse est vasa iræ possideantur, cum ex Adam nascuntur, si in Christo non renascantur, et in ejus regnum per gratiam facta vasa misericordiæ transferantur : et cætera quæ ibi legat, vel legentem audiat, qui vult et potest. Nunc ergo quia his relictis, quibus ea quæ posuisti astruuntur atque muniuntur, sic illa putasti esse ponenda, ut tanquam in solitudine defendente nullo latrociner invaderes; legant hæc qui volunt scire quid egeris, vel potius ad ejusdem libri considerationem recurrant, unde ista reposui, et videant ea manere firmissima, quæ velut infirma labefactari tentasti.

Quid igitur te adjuvat⁴, quod eos mihi objecisti, quos expectat Dei patientia per pœnitentiam corrigendos, et ideo super eos oriri solem suum facit et pluit⁵: cum ego

¹ Rom. ix, 22 et 23. — ² 1 Cor. i, 31. — ³ Ex lib. 2. de Nuptiis et Conc. cap. 18. — ⁴ Lupus Ferrari in Collect. quæst. 1. de præd. et in epist. ad Carolum regem. — ⁵ Matth. v, 45.

tibi hædos sinistrae partis objecerim, quos usque in finem sine pœnitentia victuros in impietate et sceleribus suis, ac per hoc æterno supplicio puniendos, ignorare non potest præsciis omnium futurorum? Nec ab eis abstinet bonum creationis suæ, quibus nec nasci expediret; nec bonum nutritionis et vivificationis suæ, quantum ei placuerit, diuturnæ, quibus mori quantocius expediret: inter quod sunt certe plurimi, qui si ex hac vita abriperentur infantes, secundum falsam vestram hæresim, penitus ab omni; secundum autem catholicam fidem, a damnatione gravissima tollerentur. Quid deinde illud est, quod in his sinistrae partis hædis, in Dei præscientia, quæ falli non potest, igni perpetuo destinatis, multi sunt qui lavacro regenerationis abluti, postea vel apostasia pereunt, vel tam facinorose flagitioseque vivunt, ut eisdem sinistrae sine dubio deputentur; nec rapiuntur, sicut quidam, ne malitia mutet intellectum eorum¹. Neque ut hoc eis Deus tam magnum beneficium non conferat, fatali necessitate prohibetur; neque ut aliis conferat, personarum acceptione mutatur. Quid hic faciunt illa tua possibilis et necessaria, quæ diligenter distinguenda commendas, ubi te nesciente quid loquaris, novit ille quid agat, cujus occulta possunt esse judicia, injusta non possunt.

Non est igitur injustum, ut bona conferantur malis : sed injustum est, ut mala ingerantur bonis. Dic ergo qua justitia parvuli tanta mala patiantur : quæ sæpe commemorare nos piget; vos vero eadem mala paradiso, etiam si nemo peccasset, importare non pudet? « Non creantur, ut dicis, mali, » hoc est, trahentes originale peccatum : qua igitur justitia premuntur gravi jugo a die exitus de ventre matris eorum²? In quo jugo tanta mise-

¹ Sap. iv, 11. — ² Eccli. xl, 1.

ria est, ut eam facilius deplorare, quam explicare possimus. Peccatum a possibili in necessarium, hoc est, a voluntario in non voluntarium, dicis non posse mutari; quod potuisse ostendimus in eo qui dicit, « Quod nolo » malum hoc ago¹. » Hoc vos consuetudinis violentiæ tribuitis, non vitiatæ originis vinculis: peccatum tamen a possibili in necessarium potuisse converti videtis; nec de vestris distortis et fallacibus regulis erubescitis. Tale aliquid universo generi humano per unum hominem, in quo omnes fuerunt, accidere potuisse vultis: et tamen sub omnipotentissimi et justissimi Dei cura tot ac tantas poenas infantes pendere non negatis; quoniam vobis ora claudunt, et oculos feriunt, si negetis. Nonne ergo attenditis, quem faciatis injustum, cernentes evidentissimas poenas et negantes ulla mala merita parvulorum?

Falsum ac profanum tibi visum est, quod ego dixi, Opus operis Dei transit per opus Dei. Quia utique angelus opus est Dei. Peccatum ergo, quod est opus angeli, opus est operis Dei, non ipsius Dei. Et de his verbis ita me arguis, quasi dixerim, « Peccat et Deus, quia peccavit homo quem fecit Deus: » quod ego non dixi. Peccavit quippe opus Dei, id est, angelus, vel homo; sed opere suo peccaverunt, non opere Dei: ipsi sunt enim bonum opus Dei; peccatum vero eorum malum opus ipsorum est, non Dei. Sed quid est pejus dicere, « Peccat et Deus, quia peccavit homo quem fecit Deus; » quod ego non dixi: an ita negare originale peccatum, ut poena parvuli injusta nihil sit aliud quam peccatum Dei? Quod si in Deum cadere non potest; justa ergo parvuli poena est: si autem justa est, pro peccato est. Nemo igitur potest in tot tantisque poenis parvulorum prædicare Deum justum, negans originale peccatum. Esset itaque,

¹ Rom. vii, 18.

inquit¹, iniquitatis testimonium creare malos, si malum quo mali sunt, ipse creavisset: nunc autem, cum homines mali sint, et hoc creet ipse quod homines sunt, sequatur autem eos de vitiata natura per peccatum quod mali sunt; profecto etiam cum malos creat, bonum est ipse quod creat; quoniam mali sunt vitio quod nulla natura est, creat vero ipse naturam quæ vitium non est, etsi vitiata est. Tale est autem tribuere creationis bonum stirpi vitiatæ et jure damnatæ, quale est etiam homini malo tribuere vitæ ac salutis bonum, propter quod homo est, non propter quod malus est.

Quod autem dicis esse « Scelestum facere parvulos malos, ut qui velle non possunt, iniqui tamen esse cogantur. » Ad aliquid cogi, nulla possunt ratione qui non sunt. Si autem nondum quidem proprietate personæ atque conditionis suæ, sed occultissima ratione seminis jam sunt, sicut Levi in lumbis Abrahæ²: ibi naturæ vitio de peccato primi hominis veniente jam mali sunt; non Dei creatione, qui nec velle possunt, mali esse coguntur. Vide sane mirabilia gratiæ Christi, cujus estis miseri inimici. Ecce parvuli, qui bonum vel malum velle aut nolle non possunt, tamen quando reluctantes et cum lacrymis reclamantes sacro baptismate renascuntur, sancti et justii esse coguntur. Nam procul dubio, si ante usum rationis obierint, in Dei regno sancti et justii erunt, ea gratia ad quam non sua possibilitate, sed necessitate venerunt, sanctas et justas sine fine ducentes vitas suas, calcantes et frangentes de possibili et necessario regulas tuas. Sine dubio autem plus est nolle malum agere, quam nec nolle, nec velle: et tamen ille nolebat et agebat, qui dicebat: « Quod nolo malum hoc ego. » Non itaque insanio, nec dico: « Malum creat Deus. » Bonum enim creat, qui etiam de

¹ Forte ut inquis. — ² Hebr. vii.

ipsa vitiata natura non creat vitium, sed naturam. Trahit vero illa vitium, non Dei opificio, sed iudicio. Tu autem utrum non insanias, si non valde insanis attende, qui non malum pœnale quod justum est, sed malum quod vocatur iniquitas dicis facere Deum: quid enim aliud facit, si nullo malo reis parvulis tanta mala vel ingerit, vel ingeri sinit? Verum tu non a nobis alloquendus et redarguendus; sed ab universa Ecclesia, si posses, exsufflandus et exorcizandus esses, a qua frustra exsufflari et exorcizari dicis infantes.

LIBER VI.

Ostendit Augustinus Julianum frustra libro suo sexto disputare contra id quod libro secundo de Nuptiis et Concupiscentia, cap. 34, assertum est, primi hominis peccato naturam humanam fuisse in deterius commutatam, ita ut non solum facta sit peccatrix, sed etiam genuerit deinceps peccatores. Liberi arbitrii vires, quibus integris poterat homo, et recte agere, cum vellet, et non peccare, si nollet, peccando eum perdidisse docet: illam autem prorsus improbat definitionem libertatis, quæ passim objectari ab adversario solet, scilicet, Possibilitas peccandi et non peccandi, etc. Dolores parturientium, spinas, labores, sudores, cæterasque mortaliæ ærumnas probat pœnas esse peccati; sed ipsam imprimis mortem pœnalem esse homini, qui sic divinitus institutus fuerat, ut nisi peccaret, non moreretur. Extrema parte libri expositionem in illud Apostoli 1 Cor. 15. Sicut in Adam omnes moriuntur, et in sequentia ejusdem capituli dicta, a Juliano prolata expendit et refellit. Tandem per totum fere librum dogma catholicum de originali vitio, quod Julianus ad Manichæam hæresim trahere ubique enititur, non modo abesse longe ab illa hæresi, sed etiam hæresim illam demonstrat nunquam a Pelagianis posse nisi catholici ipsius dogmatis auxilio et professione superari.

I. JULIANUS. « Non dubito ejusmodi opinionem hactenus super nostro fuisse certamine, ut ad quæstionem involutam magis, quam ad summam spectare fidei crederetur. Procul quippe ab studiis spiritalibus agitates,